

POSTANOWIENIE

22 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczuk

na posiedzeniu niejawnym 22 maja 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa M. Z. i D. Z.

przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.

o zapłatę i ustalenie,

na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z 25 października 2022 r., V ACa 457/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. obciąża kosztami postępowania kasacyjnego pozwaną, pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania

sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący Bank S.A. w W. powołała się na występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne dotyczące, po pierwsze, kwalifikacji art. 385¹ i n. jako *lex specialis* wobec przepisów dotyczących bezwzględnej nieważności czynności prawnych (art. 58 k.c.), po drugie, sposobu oceny rażącego naruszenia interesów konsumenta, jeżeli potencjalnie abuzywne postanowienie umowne zostało w całości wykonane, i – po trzecie – oznaczenia początkowego dnia naliczania odsetek ustawowych za opóźnienie od kwot zasądzanych na rzecz kredytobiorcy w razie stwierdzenia, że sporna umowa kredytu nie może być w dalszym ciągu wykonywana z powodu usunięcia z niej abuzywnych klauzul i decyzji konsumenta o braku woli uzupełnienia umowy.

Powołanie się na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on precedensowy (nowy) charakter lub znaczenie dla rozwoju prawa. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych przepisów prawa i zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą; konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

Bliższa analiza wniosku nie pozwalała uznać, by w sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem wystąpiła powołana przyczyna kasacyjna.

Przytoczone we wniosku zagadnienia - w zestawieniu z zarzutami skargi i przedmiotem postępowania - odnosiły się do konsekwencji zawarcia w umowie kredytowej powiązanej z walutą obcą (frankiem szwajcarskim) postanowień

umownych wyrażających ryzyko walutowe i odsyłających do kursu waluty obcej ustalanego przez bank przy przeliczeniu waluty obcej na złote polskie i odwrotnie. Problematyka ta nie stanowi *novum* i była wielokrotnie podejmowana w nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego w odniesieniu do zbliżonych treścią umów kredytowych. Uzasadnia to skrótowe odniesienie się do motywów wniosku.

W judykaturze wyjaśniono w szczególności, że określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę w umowie kredytu powiązanej z walutą obcą z odwołaniem do kursu waluty obcej ustalanego jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów jego oznaczania, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu. W konsekwencji postanowienia takie są niedopuszczalne jako kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a ich bezskuteczność – niezależnie od dalszych postanowień umowy, w tym wyrażających ryzyko walutowe – może prowadzić do upadku umowy w całości (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3629/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo). Za podstawę upadku umowy przyjmuje się w takiej sytuacji art. 58 k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r., I CSKP 166/21, z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22 i z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23).

Skutek w postaci możliwego upadku umowy w związku ze stwierdzeniem abuzywności klauzul przeliczeniowych odnosi się także do takich umów kredytu, w których zobowiązanie opiewało na walutę obcą, a wypłata kredytu mogła nastąpić i nastąpiła w złotych polskich (kredyt denominowany). Utrzymanie tego rodzaju umowy w mocy przy założeniu jej dalszego wykonywania wyłącznie w walucie obcej (jako tzw. kredyt walutowy) zniekształcałoby bowiem wolę stron ukierunkowaną od początku na wypłatę kredytu w walucie krajowej i jego opcjonalną obsługę w tej walucie. Działanie takie w istocie odpowiadałoby zatem uzupełnieniu umowy treścią niezgodną przez strony (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22, z dnia 15 września 2023 r., II

CSKP 1356/22 i z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1461/22, a także postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2022 r., I CSK 2237/22 i z dnia 30 czerwca 2023 r., I CSK 3468/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo). W orzecznictwie zwrócono również uwagę, że mechanizm waloryzacyjny wiążący saldo kredytu z walutą obcą może być ukształtowany - w granicach swobody umów - w zróżnicowany sposób, w tym przez oznaczenie waluty obcej jako waluty kredytu i wyrażenie kwoty kredytu w tej obcej walucie, przy jednoczesnym założeniu, że wypłata i spłata kredytu nastąpi w złotych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22).

Na tym tle, odnosząc się bezpośrednio do kwestii powołanych we wniosku, racją jest, że zgodnie z dominującym poglądem art. 385¹ i n. k.c. wprowadzają instrument wzmocnionej względem zasad ogólnych, w tym wynikających z art. 353¹ k.c., kontroli postanowień narzuconych przez przedsiębiorcę pod kątem poszanowania interesów konsumentów, uzupełniony szczególną sankcją mającą niwelować niekorzystne skutki zastosowania klauzul abuzywnych. Z tych powodów przepisy te, w zakresie swego zastosowania, mają pierwszeństwo wobec przepisów regulujących naruszenia ograniczeń swobody umów wynikające z zasad współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.) i właściwości (natury) stosunku prawnego (art. 353¹ k.c.), oraz konsekwencje tych naruszeń (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22 i z dnia 12 kwietnia 2023 r., II CNPP 11/22). Analiza argumentacji Sądów *meriti* wskazuje jednak, że mimo łączenia ze sobą obu powołanych wyżej reżimów Sąd Okręgowy, a w ślad za nim także Sąd Apelacyjny, dopatrzyły się w spornej umowie postanowień niedozwolonych i stanowiło to przynajmniej równorzędny powód ustalenia jej nieważności. Niezależnie od tego, skarżąca nie wykazała, w jaki sposób rozstrzygnięcie rozważanego zagadnienia mogło przekładać się na wynik postępowania kasacyjnego w kontekście wskazanego wcześniej orzecznictwa dotyczącego skutków eliminacji niedozwolonej klauzuli kursowej i rygorystycznie ukształtowanych przesłanek dopuszczalności ewentualnej substytucji abuzywnych warunków umownych (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2022 r., I CSK 1669/22 i wyrok Sądu Najwyższego

z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22 oraz przywołana tam wcześniejsza judykatura).

Drugi z powołanych problemów nie mógł być uznany za „nowy”, co stanowi założenie przyczyny kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Sąd Najwyższy szeroko wypowiadał się na temat chwili relewantnej przy ocenie niedozwolonego charakteru postanowienia umownego, sposobu dokonywania tej oceny i znaczenia w tej mierze faktycznego wykonywania umowy przez strony (por. np. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22, OSNC-ZD 2022, nr D, poz. 50). Fakt, że wadliwe postanowienie umowne zostało zrealizowane, nie niesie w sobie z tej perspektywy koniecznego *novum*. Dodać należało, że indywidualna kontrola abuzywności postanowień umownych jest skoncentrowana na ocenie ich treści normatywnej (por. *mutatis mutandis* uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15, OSNC 2016, nr 4, poz. 40), co pozostawia poza zakresem badania m.in. sposób, w jaki postanowienie umowne jest stosowane przez przedsiębiorcę wobec konsumenta i ostateczny rezultat tego stosowania w zestawieniu z sytuacją, w której umowa nie zawierałaby wadliwego postanowienia.

W odniesieniu do problemu związanego z początkowym terminem wymagalności odsetek ustawowych należało jedynie zauważyć, że stanowisko prezentowane w tej materii przez skarżącą zdawało się opierać na założeniu, iż złożenie przez konsumenta jednoznacznego oświadczenia w przedmiocie dalszego trwania umowy i wiedzy o możliwych konsekwencjach jej upadku jest konstytutywną przesłanką dochodzenia przez konsumenta uprawnień wynikających z restytucyjnego skutku upadku umowy kredytu w związku ze stwierdzeniem w jej treści nieuczciwych postanowień. Zapatrywanie to zostało jednak zanegowane w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 7 grudnia 2023, C-140/22, *mBank*, ECLI:EU:C:2023:965, w którego sentencji stwierdzono, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95, s. 29, dalej – „dyrektywa 93/13”) należy interpretować w ten sposób, że w kontekście uznania nieważności w całości umowy kredytu hipotecznego zawartej z

konsumentem przez instytucję bankową ze względu na to, iż umowa ta zawiera nieuczciwy warunek, bez którego nie może ona dalej obowiązywać, stoją one na przeszkodzie wykładni prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależnione od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, po pierwsze, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego warunku, po drugie, że jest świadomy z jednej strony faktu, że nieważność wspomnianego warunku pociąga za sobą nieważność wspomnianej umowy, a z drugiej – konsekwencji tego uznania nieważności, i po trzecie, że wyraża zgodę na uznanie tej umowy za nieważną. W późniejszym wyroku z dnia 14 grudnia 2023 r., C-28/22, *Getin Noble Bank*, ECLI:EU:C:2023:992, Trybunał przyjął natomiast, że skuteczność ochrony przyznanej konsumentom przez dyrektywę 93/13 byłaby zagrożona, gdyby konsumenci ci, powołując się na prawa, które wywodzą z tej dyrektywy, byli narażeni na ryzyko nieotrzymania odsetek za opóźnienie od kwot, które powinny im zostać zwrócone ze względu na nieważność takiej umowy od momentu upływu terminu nałożonego na przedsiębiorcę do wykonania świadczenia, po tym jak przedsiębiorca ten otrzyma wezwanie do zwrotu tych kwot.

W tym stanie rzeczy wywody wniosku – w zestawieniu z aktualnym dorobkiem orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Sądu Najwyższego – nie ujawniały potrzeby kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w objętej nim materii, z uwzględnieniem publicznoprawnych, ponadindywidualnych zadań skargi kasacyjnej.

Należało tym samym odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 oraz art. 98 § 1-1¹ i art. 108 § 1 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[SOP]

[ms]

